

VRAAG EN ANTWOORD

De vraag van de Heer Eloi Stas (Wellen) in "Gh. Tyd." - 1990 - Nr. 3 - p. 169 heeft heel wat lezers in hun pen doen kruipen. Dit was het geval voor Mevrouw Hilde De Bie-De Bruyckere (Evergem), de heren Frans Saccasyn (Evergem), F. Bekaert (Ertvelde), Eddy Levis en een lezer die ons 3 fotocopies van prentbriefkaarten stuurde, maar vergat zijn naam en adres te vermelden.

Allen zijn ze het er roerend over eens dat het hier de St.-Christoffelkerk van Evergem betreft die op 2 november 1918 door de Duitsers gedynamiteerd werd. Aangezien hun antwoorden volledig gelijklopend zijn zullen wij ze hier niet in extenso publiceren.

Mevrouw De Bie en de Heer Bekaert stuurden ons de vertaling van de Franse tekst die Deken Rombaut in zijn Liber Memorialis genoteerd had :

"Op 2 november 1918 tijdens het dodenofficie is de kerk bijna leeg. De Duitse bezetting loopt op haar laatste benen. De mensen houden zich angstvallig binnen. Rond 3 uur in de namiddag komt mijn geboor, Mr. Vermeersch mij op de dekenij mededelen dat de Duitsers de toren zullen oplazen. Dit gebeurt inderdaad 10 minuten later nadat de omwonenden geëvacueerd waren. Met een enorm gedruis stort de toren neer en rukt in zijn val de drie klokken met het orgel mee; een groot deel van het dak wordt vernield, de twee zijbeuken, twee schilderijen opgehangen op de torenmuren, verder de kruisweg, de preekstoel, een groot aantal beelden, de zijaltaren met de schilderijen van Pauwels. Het doek van Paelinck scheurt in vieren, kortom er is een enorme schade in gans het kerkgebouw. Mr. Jozef Gryffroy, schat als expert, dat er minstens 600 kgr. dynamiet gebruikt is om de toren te doen springen."

Het dynamiteren van de kerk gebeurde zonder officiële voorkennis van de geestelijkheid. Reeds dezelfde avond trok het Duits leger zich terug op de rechteroever van het kanaal Gent-Terneuzen. Dit zou meteen de frontlijn blijven tot aan de Wapenstilstand. Evergem is dus het laatste dorp dat nog te lijden had van het eindoffensief en de Duitse aftocht. Belgische troepen waren op zondag 3 november te 11 uur meester van het dorp. Bij al deze schermutselingen verloren twaalf parochianen het leven. De dynamitering gebeurde op order van een zekere Freiherr von Wilsen. De Heer Saccasyn verstrekt nog volgende bijkomende inlichtingen :

"De prentbriefkaart van de Heer Stas vertoont het zicht direct na de verwoesting, begin november '18. Het puin verspert volledig de straat. Het is vermoedelijk de bedoeling geweest om de straat, "Hoeksken" genaamd te blokkeren. Het "Hoeksken" is namelijk de hoofdstraat en de rechtstreekse verbinding met Sleidinge, Lembeke en Watervliet in het NW enerzijds en met Gent in het ZO anderzijds. De gesloten luiken van het estaminet wijzen op glasschade.

De restauratie van de St.-Christoffelkerk werd voltooid in 1928. De toren werd identiek volgens het oude plan terug opgebouwd.

De patroonheilige van Evergem-Center is de Heilige Christoffel, patroon van de reizigers. Vandaar de bekende jaarlijkse auto- en fietsenwijding aan de Christoffelput, bezijden de kerk, die plaats heeft op de laatste zondag van juli om 15.30 u. Dit is ook het weekend van de Evergemse Christoffelkermis. De eerste autowijding had plaats op 29 juli 1928 als een van de plechtigheden ter gelegenheid van de herinwijding van de kerk na de restauratie."

De Heer Levis weet ons verder nog te vertellen : "De herberg "In het Oud Gemeentehuis" werd o.a. nog opengehouden door Octavie Casteels. De kerk staat op de titelpagina van het boek "Oude prentbriefkaarten van Evergem" door Guido Wolfaert, drukkerij Van Der Meulen Evergem 1982. De prentbriefkaarten uit dit boek komen uit de verzameling van de heren Erik Boone en Gerard Bauwens, het historisch opzoekingswerk is van wijlen Achiël De Vos." Het is verheugend te kunnen vaststellen dat onze lezers zich onmiddellijk inzetten om een onder hen te helpen. Niets is hen te veel. Ze gaan onmiddellijk documentatie opzoeken, nemen fotocopies van teksten en foto's, schrijven brieven met hun persoonlijke bemerkingen. Wij danken hen voor dit bewijs dat de leden van de "Heemkundige Kring Gent" één grote familie vormen.

Op de vraag van de Heer **Eddy Levis** (Gh. Tyd. 1990 - N° 3 - p. 167) ontvingen wij het volgend antwoord van Mevrouw **M. Steels** :

"Deze vereniging was vóór 1940 gevestigd in het café van het toenmalig Liberaal Huis op de St.-Michielshelling. Ik had een oom die toen regelmatig de zondagnamiddag of -avond (zo goed weet ik het niet meer) ging spelen. Ik herinner mij ook nog bij hem thuis een paar van die borden gezien te hebben : witte fond-blauwe tekeningen. Die borden zijn waarschijnlijk gebroken geraakt. De spelers moesten een zeker aantal spelletjes winnen en zo punten behalen om een bord te krijgen. Of de Club de oorlog overleefd heeft weet ik niet."

De Heer **A. Janssens** (Nevele) zoekt een foto van de Gentse kunstenaar, beeldsnijder en houtsnijder Gustaaf Kasteleyn die eind vorige eeuw in de St.-Margrietstraat 13 woonde.

De Heer Janssens bezit de reeks foto's van de bestuurders van de Nevelse Tekenacademie. De enige foto die nog ontbreekt in deze reeks is deze van de tweede bestuurder Gustaaf Kasteleyn.

Personen die hem kunnen helpen mogen rechtstreeks met hem contact nemen op het adres : C. Van der Cruyssenstraat 60 te 9850 Nevele. De originele foto zal onmiddellijk na het nemen van een copie aan de eigenaar teruggestuurd worden. De onkosten worden vergoed.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de Heer **A.K. Evrard** ontvingen wij het volgend schrijven in verband met de Gentse etymologie :

"Door mijn Gentse grootouders heb ik een limonade altijd een "chaffaarke" horen noemen (ook toen het al niet meer om de flesjes met een glazen marbel of knikker erin ging).

Nu vond ik onlangs in een Gentse stand aan St.-Jacobskerk (êwe mórt of prommelmórt) een geelkoperen firma-plaat, gegraveerd : Maison CHAFFART, Fabrique d'Eaux Gazeuses".

Men is dus nooit te oud om te leren.

Van de Heer **Rudy Van Elslande** komen de volgende opmerkingen :

Met zeer veel enthousiasme hebben we het eerste artikel over "Rooigem en de Brugsepoort te Gent" van dhr. Hoste gelezen. Merkwaardig en volgens ons volledig verkeerd is de vermelding : "het Grote panoramische gezicht van Gent van 1534 in het Bijlokemuseum en toegeschreven aan de schilder Gerard Horenbout".

Wij vinden deze toeschrijving eveneens terug bij mevr. F. Billet-De Mot, Catalogus Tentoonstelling Keizer Karel en zijn tijd, Gent 1955, blz. 180, nr. 527, die beweert dat dit schilderij op naam van Gerard Horenbout zou zijn uitgevoerd voor Lieven Huguenois, abt van St.-Bavo. Wat we enkel in dit verband kennen zijn de patronen van de koormantel van deze abt (Gent, St.-Baafskathedraal), die door relatie aan Horenbout worden toegeschreven. Dit aspect moet trouwens nog verder onderzocht worden; doch er is geen enkel document bekend dat het stadszicht van 1534 zou geschilderd zijn voor de St.-Baafsabdij en zeker niet dat Horenbout de auteur ervan zou zijn. In 'De catalogus van de schilderijen', Gent 1972, blz. 193, nr. 148 vermelden A. De Schrijver-C. Van De Velde in dit verband dat Gerard Horenbout de auteur van het zicht niet kan zijn door zijn verblijf op dat ogenblik in Engeland. Het laatste Engelse document waarin deze schilder geciteerd wordt (en die wij kennen) dateert van april 1531. Horenbout kon dus wel reeds in 1534 terug werkzaam zijn in de Arteveldestad. Verder vermelden de hoger vermelde auteurs "wat men van Horenbout kent is voldoende om de toeschrijving af te wijzen", waarbij ze verwijzen naar een artikel van G. Hulin de Loo, "Comment j'ai retrouvé Horenbout", in : Jaarboek der Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, II, 1939, blz. 3-21. In dit artikel worden enkele schilderijen op het actief geplaatst - zonder grondige bewijsvoering - die bezwaarlijk van één en dezelfde hand kunnen zijn. Wat we echter wel met zekerheid aan Gerard Horenbout kunnen toekennen - en dit gebaseerd op documenten - zijn de miniaturen in het Sforza-boek (Londen, British Museum), waarrond men

een groepering gemaakt heeft. In vergelijking met deze boekillustraties valt op dat de gebouwen en de vormgeving van het zich zeer vlak zijn. De harde en nauwgezette factuur van de miniaturen zijn op het schilderij vervangen door een vlakmatige plasticiteit. Het goesiaans koloriet treffen we ook niet aan op het werk in de Bijloke, waardoor we kunnen stellen dat Horenbout niet de auteur is van het 'Groot gezicht op Gent' van 1534.

BIBLIOGRAFIE

Ter gelegenheid van de 30e Gentse Floraliën verscheen een prestigieus boek "Gentse Floraliën", met als ondertitel "Siereteelt in Vlaanderen". Het geeft niet alleen een volledig overzicht van de geschiedenis der Floraliën, maar ook van al wat er aan voorafging.

Het is een boek geworden van groot formaat (25 x 30 cm.), meer dan 300 bladzijden dik, met 194 kleurenfoto's waarvan 82 op groot formaat en 106 zwart-wit foto's.

De auteur René De Herdt hoeven wij aan onze lezers niet voor te stellen. Het is een naam die garant staat voor grondigheid en accuratesse.

Een boek dat iedere Gentenaar graag in zijn bibliotheek zou zien.

Eén schaduwzijde : Een dergelijk boek kàn natuurlijk niet goedkoop zijn, maar wij vrezen toch dat 3.400 fr. een ernstig bezwaar zal vormen voor vele beurzen.

Voor hen die het zich kunnen veroorloven volstaat het dit bedrag over te schrijven op de Rekening Nr. 290-0028881-93 van de "Stichting Mens en Cultuur" - Gent met de vermelding "Gentse Floraliën".

Een publicatie die sommige van onze lezers misschien niet kennen is de "Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent".

Deze maatschappij die gesticht werd in 1893 maakt zich nog steeds bijzonder verdienstelijk voor de Gentse geschiedenis. Het was zij die, 4 jaar na haar ontstaan, besloot de "Inventaire Archéologique de Gand" op te stellen en uit te geven.

De "Handelingen 1989" zijn reeds aan hun 43e deel toe. Het is terug een boek geworden van 271 bladzijden met als specifieke Gentse onderwerpen : "Nieuwe inzichten over de oorsprong van het Sint-Veerlekapittel in Gent" - "Conjunctuur, stratificatie en koopkracht te Gent tijdens de eerste helft van de 17e eeuw. De economische en sociale betekenis van de rente- en woningmarkt." -